

Miquel de Moragas i Miquel Botella, Editors

Les Claus de **l'Èxit**

*Impactes socials, esportius,
econòmics i comunicatius de*
Barcelona '92

*Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport
Universitat Autònoma de Barcelona
Museu Olímpic de Lausana
Fundació Barcelona Olímpica*

Els autors

Josep Miquel Abad
Enric Truñó
Fidel Sust
Manuel Llanos
Lluís Millet
Miquel Botella
Ferran Pastor
Jordi López
Andreu Clapés
Josep Bertran
Miquel de Moragas
Joan Botella
Faustino Miguélez
Ferran Brunet
Fernand Landry
John MacAloon
Nancy Rivenburgh
Muriel Ladrón de Guevara
Pilar Carrasquer
Núria García
Xavier Còller
Daniel Romaní
Dolors Aparicio

Les Claus de l'Èxit.

Impactes socials, esportius,
econòmics i comunicatius de
Barcelona'92

Les Claus de l'Èxit.

Impactes socials, esportius, econòmics i comunicatius de Barcelona'92

Els continguts d'aquest llibre no podran ser reproduïts, ni totalment ni parcialment, sense el previ consentiment per escrit dels editors.

© Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport
Universitat Autònoma de Barcelona
Edifici B. 08193 Bellaterra (Barcelona, España)

© Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions
Edifici A. 08193 Bellaterra (Barcelona, España)

Editors: Miquel de Moragas i Miquel Botella
Coordinació editorial: Miquel Gómez,
Esther Martí i Núria Garcia
Disseny de la coberta: Josep M.ª Trias (Quod)

Primera edició: juliol de 1995

Dipòsit legal: B. 30.733-1995
ISBN 84-490-0388-1
Composició: Víctor Igual, S. L.
Impressió: Duplex, S. A.
Enquadernació: Serveis Gràfics 106, S.L.
Printed in Spain - Imprès a Espanya

Índex

Joan Antoni Samaranch <i>President del Comitè Olímpic Internacional</i>	7
--	---

Presentació

Pasqual Maragall <i>President del COOB'92</i> <i>Alcalde de Barcelona</i>	9
---	---

Introducció

Josep Miquel Abad <i>Conseller Delegat del COOB'92</i> «Balanz de les realitzacions del COOB'92»	11
--	----

Organització dels Jocs

Miquel Botella «Les claus de l'èxit dels Jocs»	18
---	----

Esports

Enric Truñó «Barcelona, ciutat de l'esport»	43
--	----

Manuel Llanos «Així va col·laborar el Comitè Olímpic Espanyol en l'èxit del '92»	57
--	----

Mitjans de comunicació

Miquel de Moragas / Nancy Rivenburgh / Núria Garcia «La imatge de Barcelona'92 a la televisió internacional»	76
---	----

Muriel Ladrón de Guevara / Xavier Còller / Daniel Romani «La imatge de Barcelona a la premsa internacional» .	98
---	----

Disseny

Miquel de Moragas «Disseny, logotip i mascota en la promoció i la identitat de Barcelona'92»	115
--	-----

Jocs Paralímpics Barcelona'92

Fernand Landry «Els Jocs Paralímpics i la integració social»	130
---	-----

Política

Joan Botella

- «Els Jocs Polítics. Actors i estratègies entorn
dels Jocs Olímpics de Barcelona 1992» 145

Societat

Faustino Miguélez / Pilar Carrasquer

- «La repercussió laboral dels Jocs Olímpics» 155

Andreu Clapés

- «Voluntaris Barcelona'92: la gran festa
de la participació» 171

John MacAloon

- «Barcelona'92: un punt de vista
des de l'antropologia cultural» 187

Urbanisme

Lluís Millet

- «Els Jocs de la Ciutat» 194

Economia

Ferran Brunet

- «Anàlisi econòmica dels Jocs Olímpics de
Barcelona'92: recursos, finançament i impactes» . . . 209

Tecnologia

Jordi López / Ferran Pastor

- «Barcelona'92: les estratègies de la tecnologia» . . . 244

Josep Bertran

- «La imatge de la tecnologia als Jocs Olímpics
de Barcelona'92» 260

Epíleg

Fidel Sust

*Director General d'Esports de la Generalitat
de Catalunya*

- «L'herència esportiva dels Jocs de Barcelona» . . . 267

Bibliografia sobre Barcelona'92

- Dolors Aparicio 272

Apèndix

Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport.

Càtedra Internacional d'Olimpisme.

- Fundació Barcelona Olímpica 282

ECONOMIA

ANÀLISI ECONÒMIA DELS JOCS OLÍMPICS DE BARCELONA'92: RECURSOS, FINANÇAMENT I IMPACTES

FERRAN BRUNET¹

Barcelona és una ciutat mediterrània, bressol de la industrialització i dels moviments socials, polítics i culturals de l'Espanya contemporània. Com d'altres ciutats europees i americanes, Barcelona va haver de fer front a les despeses d'una gran urbs sense comptar amb les rendes derivades de la capitalitat.

L'expansió de la ciutat de Barcelona està lligada al seu Eixample i a les embranzides de les exposicions universals de 1888 i 1929. L'any 1959 es va obrir una etapa de fort creixement econòmic i especulació urbana. La transició política espanyola cap a la democràcia iniciada l'any 1975 va coincidir amb la crisi econòmica general. Barcelona va enfil·lar una etapa de dificultats, agreujades pel trasllat de la indústria fora de la ciutat, l'estancament de la població i un menor protagonisme polític.

En aquest context, la millor manera de reviscolar l'activitat de la ciutat, l'aglutinant dels esforços per a la renovació urbana i la projecció exterior, va ser la seva nominació l'octubre de 1986 per a l'organització dels Jocs d'Estiu de la XXVa Olimpíada de 1992. Entre aquestes dues dates, Barcelona passarà de la depressió a l'auge econòmic.

1. L'ORGANITZACIÓ DELS JOCS OLÍMPICS DE BARCELONA

1.1. *El model dels Jocs Olímpics de Barcelona'92: transformació urbana i economia mixta*

Els objectius i formes d'uns Jocs Olímpics conformen el seu model d'organització. Les finalitats de Barcelona a l'hora d'organitzar els JJ.OO. de 1992 van ser esdevenir el millor

1. Doctor en Ciències Econòmiques per la Universitat de Barcelona. Professor Titular de la Facultat de Ciències Econòmiques i Empresarials de la Universitat Autònoma de Barcelona.

fòrum d'encontre per els esportistes del món, oferir unes competicions excel·lents d'acord amb l'esperit olímpic, i promoure una gran transformació urbana que millorés la qualitat de vida i l'atractiu de la ciutat. Probablement, per la seva naturalesa i extensió, a Barcelona es va desenvolupar entre 1989 i 1993 la més gran actuació urbanística d'Europa. (Veure com a exemple HOLSA, 1992b.)

L'organització dels JJ.OO. de Barcelona es va recolzar en tres formes:

- A. L'acord interinstitucional, entre l'Ajuntament de Barcelona (promotor i responsable de la iniciativa), el Govern espanyol, la Generalitat de Catalunya, el Comitè Olímpic Espanyol i el Comitè Olímpic Internacional.
- B. L'economia mixta, l'acord i la gestió comuna entre el sector públic i la iniciativa privada.
- C. La creació d'organismes especials de gestió, dissociats de l'administració pública ordinària, i amb separació entre la funció inversora i la funció organitzadora.

Sens dubte, la clau del bon funcionament i de l'èxit dels Jocs Olímpics del 92 resideix en la força del seu objectiu (projecció i transformació urbana d'una ciutat) i en la seva forma d'organització (acord institucional, organismes especials i economia mixta), tot això afegit a la gran capacitat patent en l'economia de Barcelona per tal de respondre als estímuls olímpics i atreure inversions (vegeu Taula 1).

1.2. *El pressupost d'ingressos i despeses del COOB'92*

Les tasques organitzatives van ser assignades al Comitè Organitzador Olímpic Barcelona 1992, S.A. (COOB'92). En el moment de la liquidació del pressupost, el juliol de 1993, els ingressos es van fixar en 195.594 milions de pessetes, això és, 1.638 milions de dòlars. Per contra, es van contreure despeses per valor de 195.236 milions de pessetes (1.635 milions de dòlars), dels quals 42.448 milions havien estat aportats en espècies pels patrocinadors. La diferència entre els ingressos i les despeses liquidades proporcionava un saldo positiu de 358 milions de pessetes (COOB'92, 1992).

En relació amb altres Jocs Olímpics, podem assenyalar que en els de Barcelona'92 els ingressos van créixer força, sobretot els propis, que sumen el 75,2% del total. Aquesta és la característica més notable del pressupost d'organització dels Jocs de Barcelona: l'elevada proporció d'ingressos propis, obtinguts per les aportacions dels patrocinadors (58.152 milions, dels quals 42.448 són en espècie) i els drets de televisió (54.164 milions de pessetes).

TAULA 1. INDICADORS DE LA CONJUNTURA ECONÒMICA DE BARCELONA

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	Variació 1985/1992
Consum d'electricitat Índex 1985=100	100,0	102,2	113,6	117,8	126,3	127,4	135,2	145,5	45,5%
Consum de gas Índex 1985=100	100,0	97,2	102,9	101,2	105,8	108,1	124,8	129,7	29,7%
Residus urbans recollits Índex 1985=100 kg. per resident	100,0 262,9	108,2 286,2	117,2 313,2	125,8 340,3	130,8 358,5	135,2 376,3	141,9 399,4	145,9 410,2	45,9% 56,0%
Passatgers Aeroport de Barcelona (milers)									
interior	3.676	3.876	4.335	4.752	5.144	5.654	5.710	6.123	66,6%
internacional	1.783	2.221	2.345	2.482	3.002	3.388	3.266	3.913	119,5%
internacional en % del total	32,7%	36,4%	35,1%	34,3%	36,9%	37,5%	36,4%	39,0%	19,4%
Conferències telefòniques (milers)									
interurbanes	166.905	177.386	193.867	210.798	241.070	248.055	229.393	240.736	44,2%
internacionals	7.080	8.037	9.731	12.524	16.475	19.062	23.593	28.760	306,2%
internacionals en % del total	4,1%	4,3%	4,8%	5,6%	6,4%	7,1%	9,3%	10,7%	162,2%

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Ajuntament de Barcelona i de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

TAULA 2. INGRESSOS PER TELEVISIÓ DELS JOCS OLÍMPICS, 1960-1992

INGRESSOS DEL COMITÈ ORGANITZADOR I DEL COMITÈ OLÍMPIC INTERNACIONAL PER DRETS I SERVEIS TÈCNICS
DE TELEVISIÓ (EN US \$)

Zona	Organismes	Cadenes	Roma '60	Tòquio '64	Mèxic '68	Munic'72	Montreal '76	Moscou '80	Los Angeles '84	Seül '88	Barcelona '92
Estats Units		ABC			4.500.000	6.500.000	12.500.000		225.000.000		
		NBC				+st 6.000.000	+st 12.500.000	22.333.333		300.000.000	401.000.000
		CBS	394.940	1.500.000				+st 50.000.000			
Canadà (CTV)		CBC			250.000	257.000	300.000	1.044.000	3.000.000	3.600.000	16.500.000
Europa	UER		667.967		1.000.000	1.745.000	2.250.000	4.702.500	19.800.000	28.000.000	90.000.000
							25.000				
							+st 2.275.000	+st 950.000			
	OIRT		66.320			300.000	1.000.000	1.500.000	2.500.000	3.000.000	4.000.000
							+st 1.000.000				
Amèrica Llatina	OTI			2.500.000		300.000	1.060.000	2.150.000	2.920.000	3.550.000	
							+st 300.000				
Àsia	ABU						1.050.000	150.000			
							+st 1.050.000				
		NHK	48.400		1.000.000	1.000.000			18.500.000	52.000.000	62.500.000
		ANB						4.500.000			

Àfrica	URTNA			25.000 +st 25.000 25.000 +st 25.000	64.000		
	SABC						
Oceania	CHANNEL				1.360.284	10.600.000	7.000.000
Austràlia i N. Zelanda			500.000				33.750.000
Estat Àrabs	ASBU			75.000 +st 75.000	300.000		
Diversos		630	77.778	990.000	20.000	6.793.000	10.613.000
Total dels drets Serveis tècnics (st)		1.178.257	1.577.778	9.750.000 11.792.000 +st 6.000.000	37.034.117 17.581.100 +st 17.281.100	50.950.000	24.260.000
Total general		1.178.257	1.577.778	9.750.000	17.792.000	34.862.200	407.133.000
					87.984.117	288.343.000	635.560.000

Font: Elaboració pròpia amb dades de IOC i COOB'92

Als Jocs de 1992, el patrocini va assolir el 30,5% dels ingressos. Expressat en dòlars, i comparats amb els obtinguts a Los Angeles'84, els ingressos per patrocini van ser 3,7 vegades més grans i els ingressos per televisió 1,9 vegades. (Vegeu Taula 2.) El patrocini es va organitzar en grups de Socis col·laboradors, Patrocinadors mundials i patrocinadors, Proveïdors, Llicenciataris, Proveïdors de material esportiu i Col·laboradors de l'Olimpíada Cultural (COOB'92, 1991).

Els principals programes que desenvolupà el COOB'92 i els seus recursos van ser: Instal·lacions i adequació d'entorns (45.866 milions de ptes.); Serveis a la família olímpica (37.023); Telecomunicacions i electrònica (24.791); Estructura de suport (22.915); Premsa, ràdio i televisió (18.254); Competicions (14.045); Gestió comercial (10.681); Cerimònies i actes culturals (9.053); Imatge (7.937) i Seguretat (4.671).

A l'hora de classificar les despeses del COOB'92 es pot observar que el seu principal capítol va ser l'adquisició de serveis (49,9% del total). El COOB'92 va ser l'eix de l'organització dels Jocs, però va tenir cura de no fer-se càrrec directament de totes les tasques. Per això, el personal representà només l'11,2% de les despeses (21.919 milions) i la compra de material el 5,1%. En canvi, les inversions realitzades pel COOB'92 van augmentar a 65.931 milions de pessetes (el 33,8% del total) (Brunet, 1993b: 42ss.).

El personal necessari per a l'organització d'aquests Jocs va variar força des de les primeres 58 persones de 1987 a les 5.965 del 9 d'agost de 1992. Amb el personal indirecte, el dia de la cloenda dels Jocs Olímpics, els recursos humans de Barcelona'92 eren 89.723 persones, entre les quals 34.548 voluntaris, 23.467 d'empreses de serveis i 21.116 efectius de les forces de seguretat (COOB'92, 1992c).

2. ELS RECURSOS I EL FINANÇAMENT DELS JOCS OLÍMPICS DE BARCELONA

2.1. *Les obres*

Barcelona Holding Olímpic, S.A. (HOLSA) va integrar els actius i obres olímpiques executades per l'Estat espanyol i l'Ajuntament de Barcelona. HOLSA va ser l'empresa matriu de les constructores de l'anella olímpica, de la major part dels 78 quilòmetres de noves vies de circulació i de la Vila Olímpica. Els treballs portats a terme van arribar

als 275 mil milions de pessetes (juliol de 1993) (HOLSA, 1992a).

Atès el model dels Jocs de Barcelona, van ser necessàries moltes obres i se'n van generar moltíssimes més, la major part no directament necessàries per a la seva celebració. Aquest era, precisament, un dels impactes que es pretenien: propiciar el major nombre possible d'inversions plenament utilitzables després dels Jocs.

D'aquesta manera, a partir dels resultats finals de HOLSA, del COOB'92, de l'Ajuntament de Barcelona, de la Generalitat de Catalunya, del Ministeri d'Economia i Hisenda i dels altres agents implicats en els Jocs estimem que les inversions directes relacionades amb els Jocs de Barcelona durant el període 1986-1993 van arribar a un import de 956.630 milions de pessetes (8.012 milions de dòlars). (Vegeu Taula 3, a la pàg. següent.)

Es van destinar a obra civil 588.625 milions de pessetes, el 61,5% de les inversions olímpiques, tot rebent l'edificació els 368.364 milions restants. Això confirma un altre aspecte clau de les inversions olímpiques: l'efecte estructurador de la ciutat. Per tant, es pot deduir que les repercussions més profundes de les obres olímpiques tindran lloc a llarg termini.

Els principals tipus d'obres olímpiques van ser, en aquest ordre:

- I. Infraestructura de vialitat i transport;
- II. Vivendes, oficines i locals;
- III. Telecomunicacions i serveis;
- IV. Equipaments hotelers;
- V. Equipaments esportius;
- VI. Infraestructures mediambientals.

La construcció de les rondes de Barcelona —eixos viaris de circumval·lació de la ciutat—, l'obertura de Barcelona a la mar amb la construcció de la Vila Olímpica, la creació d'un seguit de zones de nova centralitat i les zones olímpiques de Montjuïc, Diagonal i la Vall d'Hebron són les principals actuacions a la mateixa ciutat de Barcelona.

Tot i així, els Jocs de Barcelona es van caracteritzar per la seva descentralització geogràfica en nombroses poblacions subseus olímpiques a les regions de Catalunya, València i Aragó. Només un 38,5% de les inversions olímpiques es van fer a Barcelona. El 61,5% de les obres olímpiques es va materialitzar dins l'àrea metropolitana (29%), a la resta de Catalunya (16%) o són no territorialitzables (20%), com ara el cas de les telecomunicacions.

La importància de la transformació urbanística de Barce-

TAULA 3. OBRES DELS JOCS OLÍMPICS DE BARCELONA 1992

<i>Inversions promogudes i començades entre 1986 i 1993</i>	<i>Valors acumulats En ptes. corrents</i>	<i>Distribució</i>
Obres de viabilitat	343.804.115.303	35,9%
Ronda Litoral i Nus Trinitat (inclou sòl, serveis i equipaments)	77.501.540.000	8,1%
Ronda de Dalt i Nus Llobregat (inclou sòl, serveis i equipaments)	68.839.310.000	7,2%
Ronda del Mig (primer cinturó)	2.536.397.316	0,3%
Altres obres de connectivitat interna a Barcelona	15.848.662.684	1,7%
Sistema informatitzat de gestió del trànsit	5.250.000.000	0,5%
Connectivitat metropolitana	88.533.355.303	9,3%
Connectivitat regional (inclou Aeroport de Girona)	51.791.600.000	5,4%
Aeroport de Barcelona	27.756.250.000	2,9%
Aparcaments (fora àrees olímpiques)	5.747.000.000	0,6%
Obres a l'Àrea Olímpica del Poble Nou	212.681.960.000	22,2%
Promoció privada Vila Olímpica	100.980.000.000	10,6%
Promoció pública a l'Àrea del Poble Nou	75.203.560.627	7,8%
Altres actuacions Poble Nou	36.498.399.373	3,8%
Obres a altres àrees olímpiques de Barcelona	117.973.650.000	12,3%
Àrea de Montjuïc	58.138.020.000	6,1%

Àrea Vall d'Hebron	29.425.740.000	3,1%
Àrea Diagonal	30.409.890.000	3,2%
Altres obres a Barcelona	182.449.775.658	19,1%
Nou eix urbà de Ponent (Àrea Numància-Tarragona)	7.979.130.000	0,8%
Nou eix urbà de Llevant (Àrea Nord-Glòries)	16.395.880.000	1,7%
Remodelació del Port Vell (I fase)	6.890.000.000	0,7%
Galeries de serveis	10.071.325.658	1,1%
Altres equipaments (culturals, sanitaris i altres)	21.229.090.000	2,2%
Millora equipament hotel·ler	119.884.350.000	12,5%
Obres a les ciutats subseus de proves olímpiques	69.916.420.000	7,3%
Altres obres d'infraestructura esportiva	29.804.169.039	3,1%
Altres infraestructures COOB'92	13.643.000.000	1,4%
Altres poliesportius Barcelona	1.107.169.039	0,1%
Altres infraestructures esportives	15.054.000.000	1,6%
Total	956.630.090.000	100,0%

Font: Elaboració pròpia amb dades de COOB'92, HOLSA, Ajuntament de Barcelona i Generalitat de Catalunya.

lona arran dels Jocs s'observa amb aquestes proporcions: en relació a la seva dimensió al 1989, les noves obres de vialitat representen un augment del 15%; el nou clavegueram del 17%; les noves zones verdes i platges d'un 78%; i els estanys i fonts un 268%. Pel que fa al cost anual de manteniment d'aquests vials, clavegueres, zones verdes i superfícies aquoses addicionals es va calcular en 2.900 milions de pessetes (excloent-hi el cost de vigilància, neteja i il·luminació de les Rondes).

Un altre aspecte revelador és constatar com les obres d'infraestructura, acondicionament i equipament esportiu només suposen el 9'1% del total de les inversions olímpiques. Aquesta proporció s'explica per la gran magnitud de les inversions induïdes, el gran efecte impulsor que sobre Barcelona van exercir els Jocs Olímpics. (Sobre la transformació urbanística, veure: IMPU, Ajuntament de Barcelona, 1988; 1991; *La Vanguardia*, 1992.)

2.2. *Les inversions privades i les públiques*

Les obres olímpiques van ser promogudes en un 32,7% per iniciativa privada. Les inversions privades olímpiques del període 1986-1993 pugen a 313.017 milions de pessetes. D'elles, més d'un terç corresponen a capital estranger. Bàsicament, els projectes privats s'han orientat cap a I. Vivendes; II. Hotels; III. Centres de negocis; i IV. Autopistes.

La gran magnitud de les inversions privades a les obres relacionades amb els Jocs de Barcelona 1992 es correspon amb les grans expectatives generades per l'atractiu de la ciutat de Barcelona. Malgrat això, la conjuntura immediata en la qual aquestes inversions hauran de madurar no serà la millor. Efectivament, després dels Jocs, l'any 1993, la crisi econòmica, palesa des de 1990 a molts països, va començar a manifestar-se també a Barcelona.

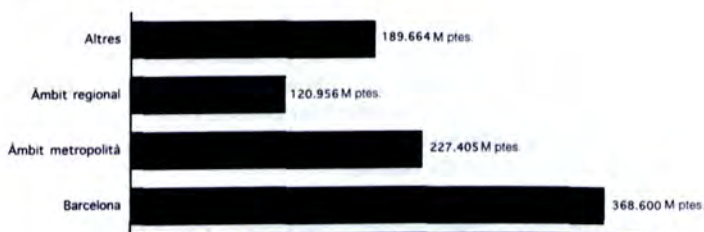
Les inversions públiques sumen 643.613 milions de pessetes, representen el 67,3% del total de les actuacions «olímpiques». Classificades per nivells de govern s'observa que l'Administració central d'Espanya va aportar 193.572 milions, dels quals 77.948 són la seva participació a HOLSA. Les empreses dependents de l'Administració central van realitzar el 20,3% del total de les inversions «públiques». D'aquesta manera, una bona part de les «inversions públiques» de Barcelona'92 van ser dutes a terme per empreses que, malgrat la seva titularitat pública, han d'operar amb criteris mercantils. En aquests casos, la inversió olímpica serveix a l'estratègia empresarial d'aquestes societats, encara que si-

guin públiques i, per tant, serà rendibilitzada de la mateixa manera que les seves altres inversions.

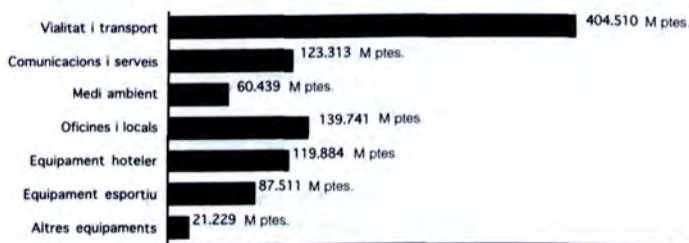
L'Administració municipal va aportar 100.237 milions de pessetes. La concentració a HOLSA de les obres olímpiques de l'Ajuntament de Barcelona i de l'Estat espanyol en una original *joint venture* ha agilitzat el procés inversor. HOLSA és un exemple extraordinari d'economia mixta. Dels 275 mil milions gestionats per HOLSA, 125 mil milions són obres realitzades per delegació d'altres institucions i 149.546 milions són obres executades per les seves

GRÀFIC 1. OBRES DELS JOCS OLÍMPICS. BCN'92

Distribució geogràfica de les obres

Tipus d'obres

empreses, 11.722 milions a Montjuïc, 67.692 milions a la Vila Olímpica i el front marítim, i 70.132 milions en vialitat (vegeu Gràfic 1).

L'ampliació dels projectes de HOLSA per 29 mil milions de pessetes es va compensar amb 14 mil milions més d'in-

gressos. El recurs al crèdit va assolir, a 31 de juliol de 1993, els 131 mil milions. Fins l'any 2009 les anualitats ronden els 16 mil milions de pessetes, a satisfer a parts iguals entre l'Estat espanyol i l'Ajuntament de Barcelona. Per l'Ajuntament, l'anualitat de 8 mil milions que ha d'aportar a HOLSA fins aquella data suposa menys del 5% del pressupost corrent de 1993 (Ajuntament de Barcelona, 1991: 578-590; 1992b; 1993).

La Generalitat de Catalunya va contribuir a l'esforç públic inversor amb motiu dels Jocs amb un importantíssim 22% de les inversions públiques, 142.726 milions aplicats bàsicament a les rondes de Barcelona, infraestructures de transport per les ciutats subseus olímpiques, i als equipaments esportius i culturals.

2.3. *La dinàmica de les obres olímpiques*

Certament un excés d'activitat podia fer créixer els desequilibris que inevitablement haurien de produir-se en alguns mercats de primeres matèries i de força de treball. El programa olímpic podia haver-se vist contrariat pel seu propi èxit. Existia el risc que la fura olímpica devorés les pròpies olimpíades.

Els principals perills van ser:

— Preus i costos interiors. L'índex acumulatiu des de la seva base al 1983 mostra que a Barcelona es va produir una carestia del 20% en relació al conjunt de Catalunya (Brunet, 1993b: 20-24, 110 ss.). L'efecte és clar: des de 1986 les diferències entre els índexs de preus s'amplien, essent crucials els anys 1990 i 1991.

— Tipus de canvi. Atesa la importància dels drets de televisió i de la resta de contractes xifrats en divises, la inestabilitat del tipus de canvi i la devaluació del dòlar eren un risc important. Per fer-li front, el COOB'92 va assegurar el tipus de canvi d'aquestes operacions.

— Calendari d'obres. Es va complir sense entrebancs tècnics ni socials.

— Participació i audiència. La participació de comitès nacionals i atletes va evolucionar de la millor manera i es va aconseguir reunir-los en els Jocs del 1992 en gran nombre. La guerra del Golf que va esclatar l'agost de 1990 va ennuvol·lar el panorama olímpic, però, un cop superada, la resta dels elements internacionals van exercir un efecte molt favorable per al desenvolupament de Barcelona'92. En conseqüència, els Jocs de Barcelona s'han presentat com els millors d'un nou món, sense enfrontaments entre blocs.

2.4. *El cost dels Jocs i el finançament de les inversions*

Existeix una gran sensibilitat al voltant del «cost», els recursos necessaris i qui aportarà el finançament d'un esdeveniment social de l'impacte d'uns Jocs Olímpics. Per a aquests propòsits es pot fer una distinció entre despeses de l'organització (no utilitzables després de l'esdeveniment) i despeses d'obres (sí utilitzables). Les despeses en obres són inversions directes o necessàries per al desenvolupament de l'esdeveniment, inversions indirectes i inversions induïdes per aquest. Les despeses d'organització són la veritable «despesa», el cost net, allò que desapareix. Per això convindrà minimitzar-les. En canvi, les despeses d'inversió són el llegat, allò que roman. Per això caldrà maximitzar-les.

En considerar aquestes qüestions apareix una doble tendència:

- A. Si hom vol establir el cost dels Jocs, es tendirà a minimitzar les obres «olímpiques», tot reduint-les al seu nucli estricte i plantant-nos de les variacions a l'alça per augment d'obres o preu més alt.
- B. Si el que es pretén és avaluar l'impacte dels Jocs, es tendirà a maximitzar les obres «olímpiques», tot incrementant l'esfera i enaltint les variacions a l'alça per augment d'obres o ampliació de la seva escala.

És remarcable la diferència que hi ha entre les despeses d'organització (162.880 milions de pessetes) i les inversions directes (956.630) (vegeu Taula 4). Les inversions representen el 85,5% de totes les despeses olímpiques! També s'ha establert una distinció segons que els ingressos fossin d'origen comercial (inversions d'empreses privades i públiques, ingressos propis del COOB'92 —televisió, patrocin, llicències—, loteries) o d'origen fiscal (amb càrrec a pressupostos públics).

De l'encreuament de l'origen amb el destí copsem un seguit de conclusions sobre la utilització dels recursos olímpics. El «cost» dels Jocs va ser només de 162.880 milions. Aquesta despesa verificable és només el 14,5% dels recursos mobilitzats a Barcelona'92 i en la seva major part va autofinçar-se amb els ingressos propis del COOB'92. Aquest va rebre únicament 12.947 milions procedents dels pressupostos públics, que són el cost directe dels Jocs per l'Estat.

No obstant això, l'Administració central i la resta d'institucions públiques van aportar fins a un total de 338.533 milions amb càrrec als pressupostos, i fins l'any 2009 hi aportaran 112.590 més. En conseqüència, si dels 451 mil milions sostinguts amb fiscalitat en restem els 13 mil trans-

TAULA 4. ORIGEN I DESTINACIÓ DELS RECURSOS DELS JOCS OLÍMPICS DE BARCELONA 1992

<i>Període 1986-1993</i>	<i>En pessetes corrents</i>	<i>Distribució</i>
A. ORIGEN O FINANÇAMENT DELS RECURSOS		
1. Ingressos de caràcter comercial	668.386.640.000	59,7%
Inversions privadas nacionales	204.697.131.130	18,3%
Inversions privadas extranjeras	108.320.328.870	9,7%
Inversions d'empreses de l'Estat	130.416.240.000	11,6%
HOLSA: ingressos propis de les empreses del grup	42.305.840.000	3,8%
COOB'92: ingressos propis	120.055.700.000	10,7%
COOB'92: aportacions de patrocinadors en espècie	42.448.000.000	3,8%
COOB'92: loteries	20.143.400.000	1,8%
2. Ingressos de caràcter fiscal	451.123.080.000	40,3%
Inversions amb càrrec a Pressupostos Públics	325.586.180.000	29,1%
HOLSA: crèdit (aportacions del MEH i AB)	112.590.000.000	10,1%
Transferències de l'Estat al COOB'92	12.946.900.000	1,2%

A = B	ORIGEN = APLICACIÓ	1.119.509.720.000	100,0%
B. APLICACIÓ O UTILITZACIÓ DELS RECURSOS			
1.	Recursos aplicats a l'organització Programes del COOB'92	162.879.720.000 162.879.720.000	14,5% 14,5%
2.	Recursos aplicats a obres Inversions d'empreses privades Inversions d'empreses de l'Estat Inversions de l'Administració central Inversions de l'Ajuntament de Barcelona Inversions de HOLSA Inversions de la Generalitat de Catalunya Inversions del COOB'92 Inversions d'altres administracions públiques	956.630.000.000 313.017.460.000 130.416.240.000 116.123.760.000 22.788.580.000 154.895.840.000 142.726.000.000 32.714.280.000 43.947.840.000	85,5% 28,0% 11,6% 10,4% 2,0% 13,8% 12,7% 2,9% 3,9%

Font: Elaboració pròpia amb dades del Ministerio de Economía y Hacienda, COOB'92, Ajuntament de Barcelona i Generalitat de Catalunya.

ferits al COOB'92 per les seves despeses d'organització, obtenim un import de 438 mil milions aportats pels pressupostos de totes les Administracions i aplicats a inversions olímpiques.

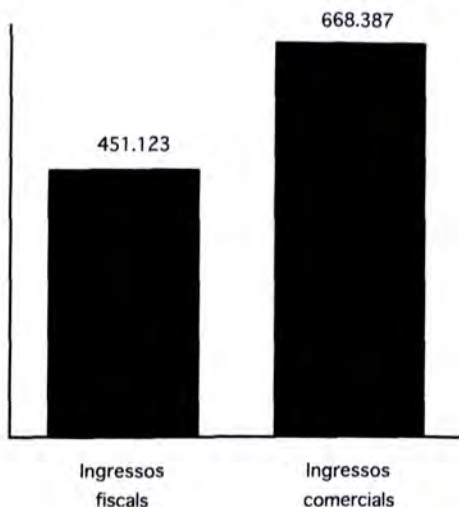
Les inversions anteriors a càrrec de l'erari públic van ser complementades pels 130 mil milions invertits per empreses públiques (Telefònica, RENFE...). A més a més, sabem que els Jocs van propiciar inversions privades per 313 mil milions addicionals. Per tant, el conjunt d'inversions directes (956.630) i despeses d'organització (162.880) pugen a 1.119.510 milions de pessetes, equivalents a 9.376 milions de dòlars (vegeu Gràfic 2).

Al llarg del desenvolupament del projecte s'ha passat de previsions per un import de 237.000 milions de pessetes, l'abril de 1985, a estimacions de 768.368 milions, el març de 1991, fins als valors finals de juliol de 1993 de 1.119.510 milions (valors reals definitius, acumulats el juliol de 1993) presentats per aquest informe.

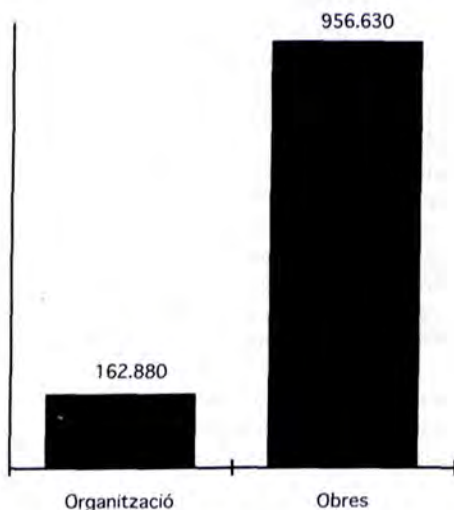
Aquest seguit d'imports és força ascendent, però no es tracta de «pressupostos» dels Jocs Olímpics ni molt menys del seu «cost» (que seria legítim voler minimitzar). Es tracta

GRÀFIC 2

Origen dels recursos econòmics de Barcelona'92

Destinació dels recursos econòmics de Barcelona'92

d'inversions «olímpiques» (que és precisament allò que es desitja maximitzar). Per això, l'ampliació de les obres olímpiques ha de considerar-se molt positivament.

Un cop donats per definitius els anteriors valors dels recursos dels Jocs de Barcelona 1992 i precisat llur «cost», llurs despeses d'organització i les inversions «olímpiques» directes públiques i privades, podem passar a considerar l'impacte de tots aquests recursos olímpics sobre l'economia i la capacitat de generar demanda addicional.

3. ELS IMPACTES DELS JOCS OLÍMPICS DE BARCELONA'92

3.1. *L'impacte econòmic global*

Les inversions olímpiques directes i indirectes (1,2 bilions) són realment excepcionals, com s'aprecia en comparar-les amb les dels altres Jocs Olímpics (vegeu Taula 5). Efectivament, les inversions directes són excepcionals, i no només en valors absoluts (Brunet, 1993b: 63ss.). També l'impacte induït, la demanda d'inversió i consum generada per

les inversions directes dels Jocs Olímpics de Barcelona'92, va ser extraordinària. Com s'ha vist en aquest informe, només els Jocs Olímpics de Tòquio van generar més inversions indirectes que els de Barcelona.

L'impacte induït pel període 1987-1992 va ser avaluat en 1,942 bilions (16.600 milions de dòlars). Un cop afegit l'impacte (1,166 bilions) obtenim un impacte total dels Jocs Olímpics de 3,108 bilions (26.048 milions de dòlars) (vegeu Taula 6 i Gràfic 3).

Per completar el panorama cal deturar-se breument en l'estimació dels balanços fiscal i comercial dels Jocs Olímpics. Encara que hi ha limitacions respecte a la disponibilitat de dades, sí que es perfilen amb fermesa conclusions d'ampli abast. Així doncs, una consideració de tots els ingressos i despeses de les Administracions públiques —excloent-hi les empreses públiques—, bé siguin explícits —amb consignació pressupostària independent de la resta dels ingressos o despeses de l'Estat—, bé siguin implícits —sense consignació separada—, passats —corresponents al període 1986-1993— i futurs —posteriors a l'esdeveniment—, i directes, indirectes o induïts —com els deduïbles de l'increment permanent de la renda i del capital—, serà il·lustrativa del balanç fiscal, per a la Hisenda pública, dels Jocs.

Pel que fa a la vessant dels ingressos fiscals «olímpics» s'obté un total acumulat (abans i després dels Jocs Olímpics) de 889.848 milions i un flux anual després dels Jocs Olímpics de 27,5 mil milions. Pel que fa a les despeses amb càrrec a l'erari públic, el total acumulat va ser de 522.569 mil milions i el flux anual després dels Jocs Olímpics de 51 mil milions. En conseqüència, el balanç fiscal «olímpic» de les Administracions públiques mostra un superàvit en valors acumulats durant el període 1986-1993 de l'ordre dels 371.279 milions de pessetes (+/- 100 mil) i un dèficit anual de 1993 de 23.500 milions (+/- 15 mil) (vegeu Taula 7).

Malgrat les limitacions de les fonts i les estimacions, atesa la seva evidència, dues conclusions són incontestables: a) el balanç fiscal dels Jocs fins a 1992 és fortament positiu; i b) el balanç fiscal dels Jocs des de 1992 és lleugerament negatiu.

D'altra banda, pel que fa a l'estimació de la balança exterior de pagaments o balanç del comerç exterior i capital dels Jocs, va aparèixer una balança comercial deficitària de 358.210 milions a causa de l'elevat component importat per les inversions directes i induïdes que supera els ingressos en concepte de drets de televisió i patrocini. La balança de capital o balanç exterior d'inversions sí que és positiva i mostra el gran atractiu de Barcelona.

TAULA 5. INVERSIONS RELACIONADES AMB ELS JOCS OLÍMPICS

En milions de US\$	Tòquio 1964		Montreal 1976		Los Angeles 1984		Seül 1988		Barcelona 1992	
	M de \$	%	M de \$	%	M de \$	%	M de \$	%	M de \$	%
Despeses directes	452,116	2,7%	2.824,863	89,0%	522,436	100,0%	1.467,853	46,5%	2.460,855	26,2%
Despeses d'operació	169,510	1,0%	411,857	13,0%	450,394	86,2%	478,204	15,2%	1.361,156	14,5%
Inversions directes	282,605	1,7%	2.413,006	76,0%	72,042	13,8%	989,64890	31,4%	1.099,699	11,7%
Despeses indirectes										
Inversions indirectes	6.373,372	97,3%	350,012	11,0%	-	-	1.687,423	53,5%	6.915,274	73,8%
Total inversions olímpiques	16.825,488	100,0%	3.174,875	100,0%	522,436	100,0%	3.155,276	100,0%	9.376,129	100,0%

Font: Elaboració pròpia amb dades d'IOC, SOOC i COOB'92.

TAULA 6. IMPACTE ECONÒMIC DELS JOCS OLÍMPICS DE BARCELONA 1992

<i>Període 1986-1993</i>	<i>En milions de pts. corrents</i>	<i>Distribució</i>
Impacte directe acumulat	1.165.600	37,5%
Inversió	956.630	30,8%
Inversió pública	643.613	20,7%
Ajuntament	22.789	0,7%
Administració central	246.540	7,9%
HOLSA: inversions	154.896	5,0%
Generalitat de Catalunya	142.726	4,6%
COOB'92: inversions	32.714	1,1%
Altres administracions públiques	43.948	1,4%
Inversió privada	313.017	10,1%
Consum	208.970	6,7%
COOB'92: despeses corrents	162.880	5,2%
Consum de visitant	46.090	1,5%
Impacte induïts acumulat	1.942.188	62,5%
Impacte total acumulat	3.107.788	100,0%

Font: Elaboració pròpia amb dades del Ministerio de Economía y Hacienda, COOB'92, HOLSA, Generalitat de Catalunya i Ajuntament de Barcelona.

GRÀFIC 3. CALENDARI DE L'IMPACTE ECONÒMIC DE BARCELONA'92

TAULA 7. BALANÇ FISCAL DELS JOCS OLÍMPICS DE BARCELONA 1992

A. Ingressos de les Administracions públiques (en milions de pessetes)

Síntesi	
Import total acumulat abans i durant els Jocs Olímpics	893.848
Import total anual després dels Jocs Olímpics	27.500

Detall dels ingressos

Administració Central	
Acumulat abans dels Jocs Olímpics	
Impost sobre el Valor Afegit (a)	152.750
Estalvi de prestacions per desocupació (a)	212.098
Impost sobre la renda de les Persones Físiques i quotes a la Seguretat Social d'ocupats suplementaris (a)	525.000
Anual, després dels Jocs Olímpics	
Impost sobre el valor afegit, impost sobre la Renda de les Persones Físiques, quotes a la Seguretat Social i altres (del capital i l'ocupació permanents)	25.000
Ajuntament de Barcelona	
Acumulat abans dels Jocs Olímpics	
Increment en el rendiment de l'Impost d'Activitats Econòmiques	2.000
Increment en el rendiment de l'Impost sobre Béns Immobles	3.000
Anual, després dels Jocs Olímpics	
Increment en el rendiment de l'Impost d'Activitats Econòmiques	1.000
Increment en el rendiment de l'Impost sobre Béns Immobles	1.500

B. Despeses de les Administracions públiques (en milions de pessetes)

Síntesi	
Import total acumulat abans i durant els Jocs Olímpics	522.569
Import total anual després dels Jocs Olímpics	51.000

Detall de les despeses

Totes les Administracions públiques (a)

Aportacions amb càrrec a pressupostos públics

338.533

Administració Central

Abans dels Jocs Olímpics, sense expressió comptable independent

Forces de seguretat (a)

80.000

Tasques olímpiques de l'Administració sense expressió comptable independent (Servei diplomàtic, Consejo Superior de Deportes...)

20.000

Anual, després dels Jocs Olímpics

8.000

Anualitat de HOLSA

Ajuntament de Barcelona

Acumulat abans dels Jocs Olímpics, sense expressió comptable independent

Diverses àrees

20.000

Durant els Jocs Olímpics, sense expressió comptable independent

4.036

Serveis municipals extraordinaris

Anual, després dels Jocs Olímpics, sense expressió comptable independent

Manteniment de l'obra civil i edificacions municipals noves (neteja i amortització de rondes, parcs, mobiliari urba, edificis i equips)

20.000

Anualitat de HOLSA

8.000

Altres Administracions públiques

Acumulat, abans i durant els Jocs Olímpics

60.000

Anual, després dels Jocs Olímpics, sense expressió comptable independent

15.000

A-B: Balanç fiscal = Ingressos menys despeses de totes les Administracions públiques

Estimació dels valors acumulats en el període 1986-1993

Superàvit fiscal de 371.279 milions (+/- 100 mil milions)

Estimació anual després dels Jocs Olímpics

Dèficit fiscal de 23.500 milions (+/- 15 mil milions)

Nota (a): Vegeu-ne els detalls tècnics a Brunet (1994:184-186).

Font: Elaboració pròpia amb dades del Ministeri d'Economia i Hisenda, COOB'92, HOLSA, Ajuntament de Barcelona, Generalitat de Catalunya i Comunitats Europees.

El principal espectador d'uns Jocs Olímpics és la televisió. Per això: a) L'èxit econòmic depèn dels ingressos per aquest concepte; i b) L'èxit d'imatge i d'impacte internacional depèn de l'audiència televisiva i del missatge difós.

D'aquí que el nombre de visitants no sigui un efecte cabdal dels Jocs, encara que sigui primordial que rebin la millor atenció. El nombre de visitants és objecte de grans expectatives, però de fet està limitat per l'oferta hotelera. Fruit d'importantes inversions privades, entre 1990 i 1992 el creixement del nombre de places hoteleres a Barcelona va ser del 38%. El 25 de juliol de 1992 hi havia a la ciutat 25.641 places hoteleres. Si afegim 15.000 places més dins l'àrea d'influència olímpica, obtenim una oferta hotelera de 40.641 places, la qual cosa resulta en un màxim de 422.666 visitants turístics olímpics. Juntament amb les despeses de la família olímpica, el consum local per visitant no resident és avaluable en 46.090 milions de pessetes (Brunet, 1993b: 105ss).

3.2. *La transformació urbanística de Barcelona*

En les anàlisis d'impacte s'estimen els efectes generats pel canvi d'un element sobre els components d'un sistema i es fa recompte de les transformacions que han tingut lloc amb motiu d'una modificació puntual. Les anàlisis d'impacte poden ser preventives, com els continguts dels dossiers de candidatura per l'organització dels Jocs, o finals, després de la seva celebració. L'informe que el lector té a les seves mans vol contribuir a l'anàlisi final de l'impacte dels Jocs Olímpics de Barcelona 1992.

Els impactes de la nominació d'una ciutat com a organitzadora i de les decisions i inversions necessàries per la seva organització van des d'allò físic (obres) fins al més intangible (com l'autoestima local o l'impacte internacional, un dels efectes més cobejats).

Entre els impactes físics —que poden tenir grans efectes econòmics— hi ha l'urbanístic. El canvi en la configuració urbana i les potencialitats de Barcelona amb motiu dels Jocs de 1992 ha estat profund. La nominació olímpica va ser l'espurna que ha permès l'aplicació d'un pensament urbà previ molt elaborat sobre el projecte de Barcelona. (Vegi's com a mostra: Bohigas, 1985 i Busquets, 1992.) Però també els Jocs han impulsat un salt en la pròpia percepció de la ciutat per part de l'urbanisme barceloní. Així, d'una apreciació de Barcelona com a teixit relativament uniforme i en el qual les diferències havien de ser residuals, sense una diferenciació significativa

de les zones ni dels carrers, es va passar a promoure actuacions d'especialització dels espais urbans.

Arribats a aquest punt voldríem cridar l'atenció del lector sobre un aspecte que reflecteix de manera extraordinàriament sintètica la transformació urbanística de Barcelona generada per les inversions «olímpiques»: la circulació de vehicles de motor. El canvi operat en el model urbà s'aprecia immediatament si comparem la densitat de trànsit de 1990, abans dels cinturons de circumval·lació, amb la densitat de trànsit de 1993, després de l'obertura de les rondes de Dalt i Litoral. Els canvis en la circulació per efecte de les rondes són una de les expressions més sintètiques de l'impacte dels Jocs Olímpics sobre la ciutat.

3.3. *La construcció i la vivenda*

El sector de la construcció és un dels que va reflectir millor la volada econòmica de Barcelona entre 1986 i 1993 (Brunet, 1993b: 85ss). Al capdavant:

- La població ocupada en el sector de la construcció va créixer un 72% entre 1985 i 1992.
- La màxima ocupació en la construcció es va produir l'any 1991.
- El consum de ciment va augmentar un 74% entre 1985 i 1993.
- El consum d'electricitat en la producció de materials per a la construcció va créixer un 55% entre 1985 i 1993.
- El consum d'electricitat en la construcció va augmentar un 142% entre 1985 i 1993.

Pel que fa a l'ús, destaquen les superfícies construïdes durant els anys 1988-1991 per aparcaments (34% del total), vivendes (23%), locals comercials (13%), oficines (12%) i hotels (5%). En aquest període, a Barcelona s'han construït 605.688 m² d'oficines, la qual cosa suposa un increment del 21%, que compensa en part la minsa disponibilitat anterior i la manca d'oficines. La dinàmica de la construcció d'oficines a Barcelona és important i supera els augments registrats a Brussel·les i Madrid, tot i que no arriba a la febre de Londres i París. En conseqüència, l'expectativa d'inversions en aquest sector és encara important.

Un dels impactes més assenyalats dels Jocs Olímpics de Barcelona'92 és el que fa palès la vivenda, a causa de l'increment de l'atractiu de Barcelona, de la manca de terreny edificable, de l'encariment dels costos de la construcció, de l'increment de la renda disponible de les famílies, de la di-

ferència de preus entre el mercat espanyol i la resta d'Europa.

La reactivació del mercat immobiliari va ser sobtada i ferotge, des de la nominació olímpica a l'octubre de 1986 fins a mitjan de 1990. Des d'aleshores, la crisi econòmica i potser l'oferta de les viles olímpiques van deprimir el mercat, especialment el de vivendes de segona mà: el preu del mercat de les vivendes noves i velles entre 1986 i 1992 va créixer, respectivament, un 240 i un 287% (vegeu el Gràfic 4).

3.4. *Ocupació*

La nominació de Barcelona com a ciutat organitzadora dels Jocs Olímpics de 1992 va produir un efecte fulminant: el desembre de 1986, la desocupació, fins aleshores en augment, va començar a caure. La corba de l'evolució temporal de l'atur canvià sobtadament de signe i va iniciar un descens sostingut fins a l'agost de 1992. El mercat de treball a Barcelona, el de tota la seva àrea metropolitana i el del conjunt de Catalunya, han millorat substancialment al llarg del període preparatori dels Jocs Olímpics (Brunet, 1993a).

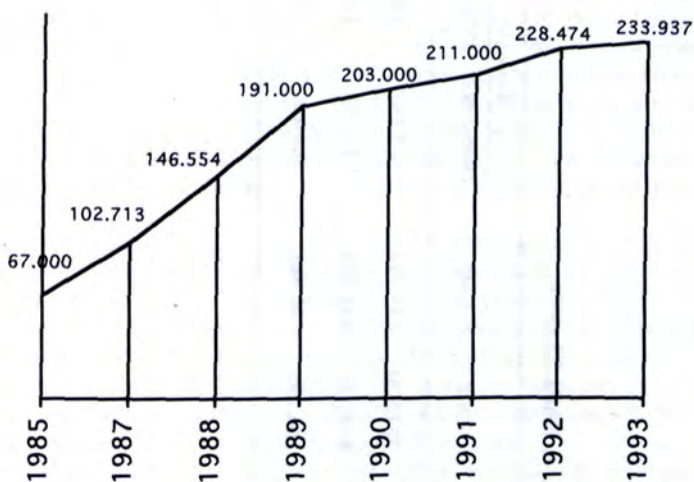
En síntesi, el nombre de desocupats registrats ha descendit des del màxim històric de 127.774 persones, assolit el novembre de 1986 (mes següent de la nominació olímpica), fins al mínim de 60.885 aturats corresponent al juliol de 1992, al bell mig dels Jocs Olímpics (vegeu Taula 8).

Entre octubre de 1986 i juliol de 1992, la taxa general d'atur de Barcelona va caure del 18,4 al 9,6%. L'any 1986, a Barcelona, la seva província, Catalunya i Espanya, les taxes es movien entre el 18,4% i el 23,7%. L'any 1992, els nivells oscil·laven entre el 9,6% de Barcelona i el 15,5% d'Espanya. La reducció del nombre de desocupats registrats a Barcelona a la meitat resultarà encara més significativa si sabem que el nombre d'actius a Barcelona va créixer durant aquest període en un 1,1%.

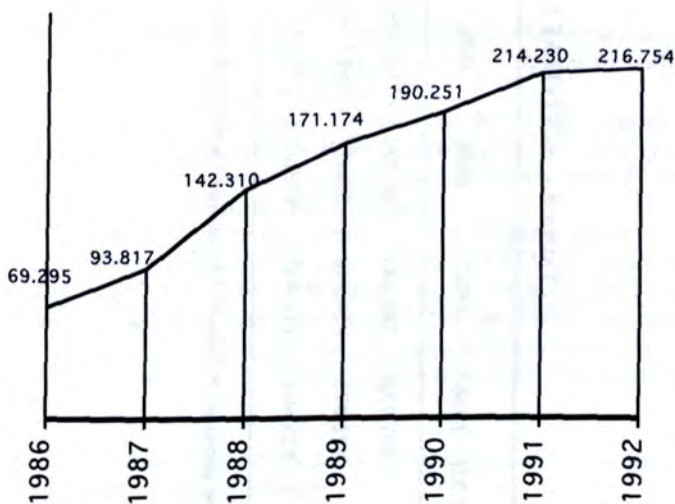
Complementàriament, mentre l'atur es reduïa a la meitat entre 1986 i 1992, el nombre de contractes de treball es multiplicava per 2,5. L'atur i la contractació laboral registrats a Barcelona formen una «X»: l'atur en disminució molt accentuada, la contractació en forta davallada.

La comparació dels valors d'atur de juliol de 1993 ens permet apreciar que un any després dels Jocs encara hi ha 49.523 aturats menys que el novembre de 1986 (127.774). Després dels Jocs l'economia de Barcelona mostra una més gran capacitat de resistència contra la crisi econòmica, palesa també a Barcelona, si més no, des de d'ençà de 1993.

Preu de vivendes noves a Barcelona (en ptes/m²)

Preu de vivendes velles a Barcelona (en ptes/m²)

GRÀFIC 4

Preu de les vivendes

TAULA 8. ACTIVITAT I OCUPACIÓ A BARCELONA

Situació el 31.XII	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	Variació	
								1986-1992	1991-1992
Actius	707.772	743.348	728.704	734.746	741.662	722.870	715.774	1,1%	-1,0%
Ocupats	582.078	624.946	631.697	664.104	675.424	656.575	645.833	11,0%	-1,6%
Aturats	125.694	118.402	97.007	70.642	66.238	66.295	69.941	-44,4%	5,5%

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Ajuntament de Barcelona i l'INEM.

De la depressió a l'embranchida. La situació econòmica de Barcelona va millorar sensiblement entre octubre de 1986 i agost de 1992. La crisi va apaivagar-se i va cedir pas a la reanimació general de l'activitat, i fins i tot a l'apogeu de més d'un sector. En suma, la crisi fa la seva aparició a Barcelona molt més tard que en uns altres llocs, la situació en què es troba l'economia local és molt millor. Per tant, els Jocs Olímpics de Barcelona 1992 van actuar com a matalàs de protecció contra la crisi econòmica que afecta Europa (vegeu Taula 9).

De l'anàlisi realitzada hom obté altres indicacions rellevants sobre l'ocupació. Així, de la comparació de juliol de 1992 amb juliol de 1993, s'obté un efecte «olímpic» de 17.366 llocs de treball menys, valor similar a l'ocupació anualitzada del COOB'92. Per la qual cosa es pot arribar a la conclusió que els llocs de treball destruïts corresponen directament als de l'organització dels Jocs Olímpics. La resta dels llocs de treballs creats semblen resistir (vegeu Gràfic 6).

Mitjançant diferents procediments analítics (enfocaments, ocupació, producció, inversions i renda) s'han calculat:

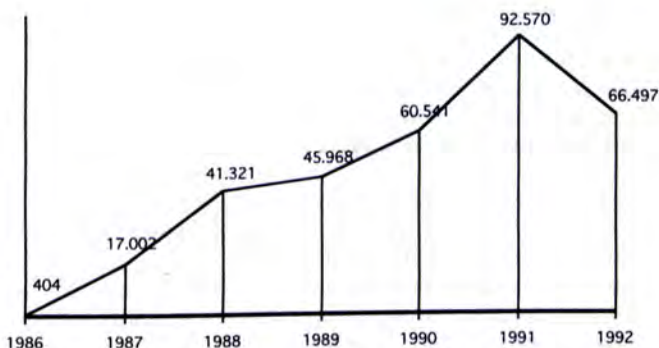
- Una ocupació anual mitjana (1987-1992) relacionada amb les despeses directes (organització per part del COOB'92 més inversions olímpiques directes públiques i privades) de 35.309 persones.
- Una ocupació anual mitjana (1987-1992) relacionada amb l'impacte induït (generació de la demanda induïda) de 24.019 persones.
- Un efecte d'ocupació permanent dels Jocs (ocupació addicional resultant de la capitalització i el canvi d'estructura econòmica) que es pot xifrar en unes 20 mil persones (Brunet, 1993b: 95n).

En síntesi, l'efecte d'ocupació anual mitjana a causa de l'impacte econòmic dels Jocs va ser de 59.328 persones pel període 1987-1992. En conseqüència, la reducció de l'atur registrada a Barcelona entre novembre de 1986 i juliol de 1992 en 66.889 persones va ser resultat, almenys en un 88,7%, de l'impacte de l'organització dels Jocs Olímpics del 1992.

3.5. *La confiança dels ciutadans, l'estimació dels visitants i l'atractiu dels inversors*

La confiança dels barcelonins en els Jocs Olímpics s'acostava a la unanimitat i alguns visitants se sorprenien de la unanimitat i la passió de la ciutat pels seus Jocs Olímpics (Brunet, 1993b: 74ss). Les obres als carrers eren tantes que,

GRÀFIC 5. OCUPACIÓ TOTAL GENERADA
PELS JOCS OLÍMPICS DE BARCELONA'92

necessàriament, la situació havia de millorar molt. Les enquestes reflectien aquesta situació, tant abans com després dels Jocs.

L'any 1987, els beneficis que reportarien els Jocs es posaven per davant de les transformacions urbanes (61,4%). El 81,7% creia que hi hauria temps suficient per desenvolupar el projecte olímpic i el 38,0% esperava que es tancaria amb beneficis. Mig any abans dels Jocs, la confiança no només es mantenia intacta sinó que havia crescut. El 87% dels catalans creia que Barcelona faria un bon paper durant els Jocs. El 55% creia que totes les obres estarien acabades a temps, encara que el 48% temia que la ciutat caigués en l'apatia l'any 1993.

Immediatament després dels Jocs la «nota» mitjana va ser de 8,78 sobre 10. El 23% havia assistit a alguna prova olímpica. El Rei d'Espanya, l'Alcalde de Barcelona i el President del Comitè Olímpic Internacional van obtenir les millors puntuacions pel que fa al lideratge. L'aspecte dels Jocs que mereix la més alta qualificació és la seguretat (8,9), seguit de l'ambient del carrer (8,7), l'accés a les instal·lacions (8,2), el transport públic (7,9) i el trànsit (7,6). El 39% creu que Barcelona caurà en l'apatia amb la cloenda dels Jocs Olímpics, és a dir, un 9% menys que no pas mig any abans.

Un any després dels Jocs, la valoració positiva dels Jocs Olímpics, mostrada per la ciutadania abans i immediatament després dels Jocs es mantenia, malgrat que aleshores els efectes de la forta crisi econòmica dels 90 ja havien fet la

seva aparició fins i tot a Barcelona. El grau de satisfacció de viure a Barcelona és de 7,9 sobre 10. Només un 47,7% creia que després dels Jocs Barcelona havia caigut en un període d'apatia. De manera que la valoració positiva dels ciutadans envers els Jocs Olímpics de 1992 no només es mantingué, sinó que va créixer.

Ara, un punt de vista extern. Els visitants olímpics van fer una valoració molt alta dels Jocs de 1992, especialment pel que fa al bitllet olímpic, l'ambient olímpic, les instal·lacions olímpiques i la senyalització olímpica (Brunet, 1993b: 109-110).

Hom considera que la preferència de les empreses per instal·lar-se a Barcelona constitueix un excel·lent i sintètic indicatiu de l'atractiu, la disponibilitat de serveis (oficines, sòl industrial, vivendes) i la força de treball, de mercat, en suma, de la competitivitat. Ara bé, l'any 1991, en plena volada preolímpica ja es van percebre les excel·lents expectatives de Barcelona, que aconseguia el 8è lloc en la classificació europea de les ciutats. En canvi, l'any 1992, la ciutat va caure fins al 13è lloc, a causa de l'augment dels preus de lloguer i compra d'oficines (Maragall, 1993-1994).

L'any 1993 Barcelona va ascendir una altra vegada fins al 10è lloc de les preferències, gràcies a la potenciació olímpica i a l'abaratiment de les oficines. Aquell any, les altres 9 primeres ciutats europees preferides per a la implantació de seus són: Londres, Frankfurt, Brussel·les, Amsterdam, Zuric, Glasgow i Manchester. Els millors aspectes de Barcelona són la qualitat de vida per als treballadors (5è lloc europeu), el preu de les oficines (6è), la disponibilitat de directius i el seu cost (8è), la proximitat i accessibilitat al mercat (10a), la infraestructura de transports (14a) i les telecomunicacions (19a).

3.6. *El llegat dels Jocs Olímpics i les perspectives estratègiques de Barcelona*

Les inversions directes i indirectes dels Jocs van tenir la seva plasmació en l'obra civil i la infraestructura, així com en edificacions i instal·lacions. La creació d'ocupació i d'un capital públic i privat més gran, tal i com es van materialitzar al llarg dels treballs de preparació dels Jocs, constitueixen el do dels Jocs Olímpics de Barcelona 1992.

Aquest llegat es sintetitza en la transformació urbana de Barcelona i els canvis en l'estructura econòmica (més capitalització, terciarització, internacionalització, atractiu, centralitat, productivitat, competitivitat).

La integració europea potencia la regió del Mediterrani occidental, que engalza el centre i el sud d'Europa. En aquest context, Barcelona pot comptar a més a més amb un poderós atractiu addicional: la seva àrea metropolitana, situada sobre un dels principals eixos de les comunicacions europees. Barcelona és, doncs, una excel·lent localització per a seus d'empreses, així com la seva àrea metropolitana ho és per les seves fàbriques. Les possibilitats de capitalitzar l'impuls olímpic, tot consolidant el seu nou paper com a centre terciari especialitzat en activitats d'alt valor afegit, semblen clares.

L'organització i el desenvolupament dels Jocs Olímpics de 1992 pot ésser considerada una experiència excepcional i fabulosa. Aquests Jocs van suposar un excel·lent punt de trobada per als esportistes de tot el món, així com un espectacle grandios d'acord amb l'esperit olímpic, alhora que van potenciar els nous i vells atractius de la ciutat de Barcelona.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

AJUNTAMENT DE BARCELONA

1986, *Sol·licitud de candidatura al COI per a la celebració dels Jocs de la XXVa Olimpíada*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona (6 vols + 1 cassette + 1 disquet + 1 video, en contenidor ['la Caixa Mágica']

1988, *Urbanisme a Barcelona. Plans cap al 92*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona-Àrea d'Urbanisme i Obres Públiques.

1991, *Barcelona. Espacios urbanos, 1981-1991*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

1992a, *Anuari estadístic de la Ciutat de Barcelona, 1991*, («Capítol 21. Barcelona Olímpica»), Barcelona: Ajuntament de Barcelona-Servei d'Estadística.

1992b, *Barcelona Economy* (núm. únic), Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Àmbit d'Organització i Economia. Àrea d'Economia i Empreses.

1993, *Memòria Econòmica 1992*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona-Àmbit d'Organització i Economia.

BOHIGAS, ORIOL

1985, *Reconstrucció de Barcelona*, Barcelona: Edicions 62 (versió castellana il·lustrada a: Ídem (1986), *Reconstrucción de Barcelona*, Ministerio de Obras Públicas y Urbanismo-Dirección General de Arquitectura y Edificación).

BRUNET, FERRAN

1993a, *Ocupació i activitat econòmica, 1963-1992*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona-Barcelona Activa, S.A.

1993b, *Economy of the 1992 Barcelona Olympic Games*, Lausana: Comitè Olímpic Internacional.

1995, *Dinàmica econòmica i posició estratègica del Poble-nou*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona-Districte de Sant Martí.

BUSQUETS, JOAN

1992, *Barcelona. Evolución urbanística de una ciudad compacta*, Madrid: Fundación Mapfre-América.

COMITÈ OLÍMPIC INTERNACIONAL

1992, *Carta Olímpica*, Lausana: Comitè Olímpic Internacional (COI).

COOB'92

1991, *Criterios de patrocinio y colaboración empresarial en los Juegos de la XXV Olimpiada Barcelona'92*, Barcelona: Comitè Organitzador Olímpic Barcelona 1992 – Divisió Comercial.

1992a, *Memòria Oficial dels Jocs de la XXVa Olimpíada Barcelona 1992. Volum I. El repte. De la idea a la nominació*, Barcelona: Comitè Organitzador Olímpic Barcelona 1992 – Enciclopèdia Catalana.

1992b, *Memòria Oficial dels Jocs de la XXVa Olimpíada Barcelona 1992. Volum II. Els mitjans. Escenaris, objectius i recursos*, Barcelona: Comitè Organitzador Olímpic Barcelona 1992 – Enciclopèdia Catalana.

1992c, *Memòria Oficial dels Jocs de la XXVa Olimpíada Barcelona 1992. Volum III. L'organització. La preparació dels Jocs*, Barcelona: Comitè Organitzador Olímpic Barcelona 1992 – Enciclopèdia Catalana.

1992d, *Memòria Oficial dels Jocs de la XXVa Olimpíada Barcelona 1992. Volum IV. Els Jocs. Setze dies d'estiu*, Barcelona: Comitè Organitzador Olímpic Barcelona 1992 – Enciclopèdia Catalana.

HOLSA

1992a, *Los Juegos Olímpicos como generadores de inversión (1986-1992)*, Barcelona: Barcelona Holding Olímpic, S.A.

1992b, *Barcelona Olímpica. La ciutat renovada*. Barcelona: Barcelona Holding Olímpic, S.A.-Àmbit Serveis Editorials.

IMPU

1990, *Barcelona, la ciutat i el 92* [Catàleg de la exposició del mateix nom, 21.XI.1990-13.I.1991], Barcelona: Institut Municipal de Promoció Urbanística-Olimpíada Cultural, S.A.

LA VANGUARDIA

1992, *La Barcelona del 92. Imágenes de un cambio*, Barcelona: La Vanguardia, TISA.

MARAGALL, PASQUAL

1993, *Balanç de l'any 1992. L'Estat de la ciutat*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona-Col·legi de Periodistes de Catalunya.

1994, *Balanç de l'any 1993. L'Estat de la ciutat*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona-Col·legi de Periodistes de Catalunya.

MARISCAL, JAVIER

1992, *El libro del Cobi*, Barcelona: Edicions de l'Eixample.

MARTORELL, J.; BOHIGAS, O.; MACKAY, D.; PUIGDOMÈNECH, A.

1991, *La Villa Olímpica. Arquitectura. Parques. Puerto deportivo*, Barcelona: Editorial Gustavo Gili, S.A.

SAMARANCH, JUAN ANTONIO

1992, «Jeux de la XXVe Olympiade: Discours d'ouverture par Juan Antonio Samaranch, président du CIO et Pasqual Maragall, Maire de Barcelone, président de COOB'92», a *Revue olympique*, n° 300, octobre: 473.

1992, «Jeux de la XXVe Olympiade: Discours de clôture de S.E. M. Juan Antonio Samaranch», a *Revue olympique*, núm. 300, octobre: 574-575.